

Sygn. akt I CSK 2932/22

POSTANOWIENIE

Dnia 16 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku K. M.
z udziałem B. M., W. M., L. M., M. C., M. M. i W. P.
o podział majątku wspólnego i dział spadku,
na posiedzeniu niejawnym 16 grudnia 2022 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnowie
z 30 listopada 2021 r., sygn. akt I Ca 353/21,

- 1. odmawia dopuszczenia do udziału w postępowaniu kasacyjnym w charakterze uczestników nabywców części udziału spadkowego uczestniczki M. M.;**
- 2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 3. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Tarnowie, w ramach rozpoznania sprawy o podział majątku wspólnego i dział spadku, oddalił zaskarżonym postanowieniem z dnia 30 listopada 2021 r. apelację wnioskodawcy K. M. od postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego w Dąbrowie Tarnowskiej z dnia 26 października 2020 r., którym oddalone zostało jego oraz uczestniczek W. M., L. M., M. C. i M. M. powództwo o stwierdzenie obowiązku zawarcia umowy przyrzeczonej, której przedmiotem była

sprzedaż przysługującego uczestnicze W. P. udziału w spadku po L. M. wynoszącego 3/24 części.

Skargę kasacyjną od orzeczenia Sądu Okręgowego wnioskodawca oparł na podstawie naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 198 § 2 w zw. z art. 195 w zw. z art. 200 § 3 i art. 200 § 1¹ w zw. z art. 618 § 1 i 2 oraz art. 201 § 1 i 2 i art. 202 k.p.c. oraz naruszenia przepisów prawa materialnego: art. 58 § 2 i 3, art. 65 i art. 117 w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 k.c. W ramach uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wnioskodawca powołał się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, przedstawiając swoje stanowisko w tej kwestii w sześciu punktach, przy czym jedynie w trzech z nich (tj. 4-6) sformułował następujące pytania:

„4) czy zawarta dobrowolnie umowa przedwstępna sprzedaży udziału w spadku, której ryzyk występujących w kontekście umowy przyrzeczonej - w szczególności niepewności co do składników i wartości masy spadkowej - świadomi byli wszyscy uczestnicy umowy, a żadnemu z uczestników umowy nie wykazano złej woli, może być uznana za nieważną na podstawie art. 58 § 2 k.c. z tej przyczyny, że cena sprzedaży udziału okazała się już po zawarciu umowy przedwstępnej niższa niż wartość udziału spadkowego? Wobec tego, odnosząc powyższe do postanowień umowy przyrzeczonej: czy odstępstwo od ekwiwalentności świadczeń (ryzyko, że cena będzie wyższa lub niższa od wartości świadczenia drugiej strony) w umowach wzajemnych musi mieć charakter świadomy i zamierzony, czy raczej ryzyko odstępowania od ekwiwalentności świadczeń w umowach wzajemnych musi mieć charakter nieświadomy i niezamierzony? Wobec tego, czy każda umowa, której końcowy rezultat ma charakter niezależny od woli stron, może zostać uznana za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego - konkretniej z zasadą słuszności kontraktowej (*de facto* ekwiwalentności świadczeń) - na zasadzie art. 58 § 2 k.c., mimo że wszystkie strony umowy godziły się z ryzykiem dotyczącym nieekwiwalentności świadczeń?

5) czy sprzeczność z zasadami współżycia społecznego treści umowy przyrzeczonej określonej w umowie przedwstępnej stanowi samoistną przyczynę nieważności samej umowy przedwstępnej na podstawie art. 58 § 2 k.c. i uzasadnia

oddalenie żądania o złożenie oświadczenia woli o zawarciu umowy przyrzeczonej (art. 64 k.c.), czy też skutkuje koniecznością podjęcia przez sąd zabiegów interpretacyjnych i nadania w drodze wykładni oświadczeniom woli stron treści zgodnej z zasadami współżycia społecznego (art. 65 § 1 k.c.), a w rezultacie uwzględnieniem tego żądania w taki sposób, że orzeczenie zastępujące umowę przyrzeczoną nie pokrywa się ściśle z treścią poszczególnych postanowień umowy przedwstępnej?

6) czy sama nieekwiwalentność świadczeń stron przyrzeczonej umowy sprzedaży udziału w spadku wystarcza do przyjęcia, że umowa narusza zasady słuszności kontraktowej? Czy do naruszenia tej zasady wymagany jest również wpływ drugiej ze stron o dominującej pozycji kontraktowej na kształt obiektywnie niekorzystnych postanowień takiej umowy?”

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może zostać osiągnięty jedynie poprzez powołanie i właściwe uzasadnienie istnienia wymienionych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania następuje na podstawie oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają przyczynom kasacyjnym wymienionym w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sposób w jaki należy prawidłowo uzasadnić wniosek był przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego.

Skarżący nieskutecznie powołał się na przyczynę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Jej wykazanie poza sformułowaniem określonego problemu prawnego o charakterze abstrakcyjnym i powołaniem przepisów, które stanowiły źródło jego powstania, wymaga zaprezentowania juretrycznej argumentacji przekonującej o istnieniu na tle tego problemu rozbieżnych ocen prawnych, a także świadczącej o poważnych trudnościach w jego rozwiązaniu, ponadto wskazania, dlaczego jest

ono istotne (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 12 grudnia 2013 r., IV CSK 384/13, nie publ.).

Skarga wnioskodawcy nie odpowiada tym wymaganiom.

Skarżący w punktach pierwszym, drugim i trzecim wniosku nie sformułował wprost żadnego problemu prawnego, który Sąd Najwyższy mógłby rozwiązać. W ramach tych punktów wnioskodawca ograniczył się do powtórzenia w zmodyfikowanej postaci niektórych zarzutów kasacyjnych, faktycznie rozszerzając nieco ich zakres. Z kolei w części zatytułowanej „uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania” wnioskodawca, odnosząc się do tych punktów, przedstawił jedynie argumentację odpowiadającą uzasadnieniu podstaw kasacyjnych. Należy zaś przypomnieć, że uzasadnienie wniosku oraz podstaw skargi, to dwa odrębne i niezależne jej elementy konstrukcyjne, które wymagają przedstawienia odrębnej i właściwej dla każdego z nich argumentacji prawnej, a zatem nie mogą być traktowane zamiennie (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52). Każdy z tych elementów pełni odmienną rolę. Uzasadnienie wniosku służy wykazaniu, że zachodzi jedna z przesłanek wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. i skargę należy przyjąć do rozpoznania natomiast uzasadnienie podstaw służy wykazaniu ich zasadności.

W punktach czwartym, piątym i szóstym wniosku skarżący wprawdzie przedstawił w formie pytań kilka skonkretyzowanych kwestii prawnych, do których teoretycznie można byłoby się odnieść, z tym jednak zastrzeżeniem, że rozstrzygnięcie ich byłoby w zasadzie równoznaczne z rozpoznaniem niektórych zarzutów kasacyjnych, gdyż kwestie te w istotnej części są ich wyraźnym odzwierciedleniem. Postawione w skardze pytania nie stanowią istotnych zagadnień prawnych w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., gdyż w istocie stanowią przejaw wątpliwości skarżącego odnośnie do trafności stanowiska Sądu odwoławczego, co potwierdzają wywody zawarte w uzasadnieniu wniosku. Wnioskodawca polemizuje bowiem z tym stanowiskiem, przedstawiając jedynie argumenty mające przemawiać na rzecz korzystnego dla niego rozstrzygnięcia,

z których większość odnosi się wprost do okoliczności faktycznych sprawy, w tym także okoliczności dotyczących zawarcia umowy przedwstępnej nie ustalonych przez Sąd odwoławczy, które nie mogłyby być brane pod uwagę przez Sąd Najwyższy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Podsumowując, argumenty te nie mogły świadczyć o wystąpieniu istotnych, abstrakcyjnych, budzących poważne wątpliwości problemów prawnych, o których mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Z omówionych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, na podstawie art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Z uwagi na przedmiot rozstrzygnięcia, które nie kończy postępowania w sprawie, o kosztach postępowania kasacyjnego orzeknie Sąd meriti w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Jakkolwiek sprawa dotycząca kwestii wstępnej toczy się w ramach postępowania nieprocesowego, to w ocenie Sąd Najwyższego nie zasługiwał na uwzględnienie wniosek nabywców części udziału spadkowego uczestniczki M. M. o dopuszczenie ich do udziału w niniejszym postępowaniu kasacyjnym w charakterze uczestników. Nie doszło bowiem do następstwa prawnego pod tytułem ogólnym, czy też szczególnym w zakresie całego udziału spadkowego przysługującego uczestniczce M. M., która nadal jest uczestnikiem postępowania. Poza tym zbycie części udziału spadkowego (po 1/1000 na rzecz czterech nabywców) przez uczestniczkę M. M. nastąpiło już po wydaniu zaskarżonego przez wnioskodawcę postanowienia Sądu drugiej instancji oraz po upływie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, jak i odpowiedzi na skargę kasacyjną. Zresztą poza wnioskiem o dopuszczenie do udziału w postępowaniu kasacyjnym w charakterze uczestników nabywcy części udziału spadkowego nie składali innych oświadczeń i wniosków, ani nie przedstawili stanowiska, które byłoby w dodatku odmienne, od tego, które zajęła w odpowiedzi na skargę kasacyjną uczestniczka M. M..

Odmowa dopuszczenia nabywców części udziału spadkowego uczestniczki M. M. do udziału w sprawie w charakterze uczestników dotyczy jedynie niniejszego postępowania kasacyjnego. Nie oznacza więc, że w ogóle nie przysługuje im status zainteresowanych w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c., ale ta kwestia wraz z zagadnieniem reprezentacji małoletniej nabywczyni udziału, z uwzględnieniem

przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, będzie badana przez Sądy *meriti* w dalszym toku postępowania podziałowego.

[as]

l.n